

Oponentský posudek bakalářské práce Alžběty Janákové

Tvárnost sémantických reprezentací a faktory, které ji ovlivňují

1 Koncepce práce – B

Práce si klade za cíl „teoreticky popsat vlivy společnosti a rozmanitosti zdrojů na jazykové reprezentace jedince a v praktické části nastínit možnost zkoumání vlivu velikosti sociální sítě jedince v českém prostředí a pilotně výzkum otestovat.“ (str. 8) Zvolený cíl považuju za smysluplný a adekvátní pro účely bakalářské práce. Obecně lze říct, že se autorce podařilo cíle dosáhnout, nicméně praktická část, tj. pilotní výzkum, má až příliš předběžný charakter.

Teoretická část práce je po obsahové stránce uspokojivá. Autorka vcelku zdatně charakterizuje základní cíle práce a definuje důležité koncepty. Shrnuje množství různých faktorů, které prokazatelně mají či by mohly mít vliv na mentální sémantické reprezentace slov u mluvčích. Zvláštní pozornost věnuje faktoru velikosti sociální sítě, která je pro účely experimentu definována jako množina osob starších 12 let, „se kterými testovaný jedinec komunikuje pravidelně, nejméně 5 minut týdně [a] ústně [...]“ (str. 9) Základní hypotézou, již autorka přebírá z práce Lev-Ari (2018), je, že velikost sociální sítě negativně koreluje s tvárností jazykové reprezentace. Konkrétněji řečeno, s čím více lidmi jedinec pravidelně komunikuje, tím méně ovlivnitelná jinými mluvčími je jeho interpretace slov. Tato hypotéza plyne z předpokladu, že „[...] čím více máme zdrojů, tím méně informativní každý ze zdrojů je, a proto mu nepřikládáme takovou váhu.“ (str. 25)

V praktické části se autorka pokusila otestovat 11 účastníků, kvůli metodologické nedůslednosti však nakonec získala data jen od 2 účastníků, což je příliš málo na vyvození jakýchkoliv, byť i jen pilotních závěrů.

Vzhledem k ne zcela uspokojivým výsledkům v praktické části práce hodnotím koncepci stupněm B.

2 Metodologie a zpracování dat – C

Autorka ve své práci navrhuje replikaci experimentu ze studie Lev-Ari (2018), v níž je testován vliv velikosti sociální sítě na tvárnost jazykových reprezentací. Výzkum Lev-Ari (2018) je popsán uspokojivě, nicméně absence doprovodných obrázků, tabulek, příp. numericky či graficky zpracovaných výsledků replikované studie, činí četbu dosti obtížnou. Zmíněný nedostatek je do značné míry „napraven“ v autorčině popisu jejího vlastního pilotního výzkumu, kde člověk získá lepší a konkrétnější představu o podobě a průběhu experimentu. Metodologická část práce je bohužel i tak ne zcela logicky uspořádaná a některé informace se opakují. Zásadní metodologickou chybou je, že autorka zahrnuje do pilotáže účastníky, kteří nebyli ochotni poskytnout svou emailovou adresu, byť si byla vědoma toho, že data od takových účastníků zůstanou neúplná a nebudou tak využitelná pro testování hlavní hypotézy. Není také jasné, proč autorka nepřipravila jednu ze dvou základních experimentálních podmínek – podmínku „nového mluvčího“ – která by byla zásadní pro otestování hypotézy (kdyby měla autorka dostatek účastníků).

Kvůli zmíněným zásadním nedostatkům hodnotím metodologickou část práce stupněm C.

3 Práce s odbornou literaturou – A

Autorka provedla důkladnou rešerši k tématu. Dobře pochopila zpracované studie a dokáže o nich svými slovy adekvátně referovat. V některých případech není zcela jasné, jakým způsobem se citované zdroje vztahují k referovanému obsahu. Odkazovaná literatura je přehledně a konzistentně zpracovaná v bibliografii na konci práce. Jedinou nedůsledností je, že autorka v textu neúčelně kombinuje referenci pomocí příjmení a pomocí příjmení s iniciálami křestních jmen.

Práci s odbornou literaturou hodnotím stupněm A.

4 Formální úroveň práce – B

Práce obsahuje všechny náležité části.

Formální úroveň práce je však vedle metodologie nejslabším článkem práce. Autorka si ještě zcela neosvojila vědecký styl a v jejím vyjadřování se tak často objevují stylově neadekvátní prostředky (např. „okoukáváním se učíme“ str. 8; „cizími jazyky, které se na nás valí z médií“; str. 8, „lehce navazuju na studii“ str. 10). Kromě stylových nedostatků je práce plná nedostatků obsahových, gramatických i pravopisných. Vyskytují se zde zeugmata („Už jako nemluvnata vnímáme a učíme se jazyku.“ str. 11) pravopisné chyby („Tímto problémem se zabývali již některé předchozí studie“ str. 16; „z pravidla“ namísto „zpravidla“ str. 20), nepřesná až chybná vyjádření („jazyk je druhem sociálního učení“ str. 15; „mluvčí s nižší prestiží přibližuje k mluvčímu s nižší prestiží“ str. 22), zvláště přeložené a tím pádem těžko pochopitelné termíny („strukturní zarovnání“ str. 19; zamýšlen byl patrně „strukturní priming“), morfologické chyby („Pro dosažení co nejjasnější výsledků experimentu“ str. 28) či syntakticky anomální struktury výrazně komplikující interpretaci („míra jistoty [...], kterou chová sledovaný mluvčí, který vůči mluvčímu, od kterého má struktury přebírat.“ str. 19)

Čtení komplikují též typografické nedůslednosti, např. když autorka nerozlišuje jazyk práce od metajazyka („u účastníků s menší sociální sítí se ukázal posun od jejich původní hranice mezi volbou některé a mnohé“ str. 29).

Formální úroveň práce stupněm C.

Celkové hodnocení – B

Bakalářská práce Alžběty Janákové splňuje požadavky kladené na tento typ závěrečných prací. Práci doporučuji k obhajobě a vzhledem k výše zmíněným nedostatkům navrhuju hodnocení **velmi dobře**.

Otázka k obhajobě:

- Autorka ve své práci pojednává o množství různých faktorů, které mají či by mohly mít vliv na jazykové a případně konkrétněji sémantické mentální reprezentace jazykových výrazů mluvčích. Je důvod domnívat se, že některý z těchto faktorů, případně i nějaký faktor, o němž autorka nepojednává, koreluje příp. interaguje s vlivem velikosti sociální skupiny? Je možné, že nějaký další faktor vliv sociální skupiny posiluje či oslabuje? Jsou některé takové faktory zmíněny či dokonce testovány (byť třeba s nulovým výsledkem) v replikované studii?

V Praze 31. 8. 2023

doc. Mgr. Radek Šimík, Ph.D. (oponent práce)
Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK